

Європейським судом було прийнято ще низку рішень з митних питань, зокрема Рішення від 30 березня 2004 р. у справі «Меріт проти України», від 15 травня 2008 р. у справі «Надточій проти України» щодо рівності сторін у процесі щодо порушення митних правил та інші, що активно обговорювалися під час конференції та дозволили виробити пропозиції з удосконалення діючого українського митного законодавства.

Грушко М.В., асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин НУ «ОЮА»

РЕЦЕНЗІЇ

Комплексне дослідження злочинного порушення правил несення прикордонної служби¹

Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки, відповідно до ст. 17 Конституції України, є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Забезпечення ж недоторканості державного кордону та охорона суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні покладено на Державну прикордонну службу України. Організація і порядок здійснення цього завдання регламентовані широким спектром правил, що закріплені як в окремих законах і підзаконних нормативно-правових актах, так і в наказах командирів (начальників), а їх неухильне дотримання є обов'язком кожного військовослужбовця та працівника прикордонного відомства. Усе це багато в чому визначає специфіку та якість функціонування суспільних відносин у сфері охорони державного кордону, а також особливості й суспільну небезпечність правопорушень, у тому числі злочинного порушення правил несення прикордонної служби.

Слід зазначити, що на сьогодні в Україні не так багато ґрунтовних наукових праць, присвячених кримінальній відповідальності за військові злочини, у тому числі, передбачені ст. 419 Кримінального кодексу України (далі – КК України), а судова практика є доволі невеликою. За таких обставин виникли розрізнені думки серед науковців та практиків щодо кримінально-правової характеристики таких злочинів.

У цьому плані актуальною є монографія Ю.Б. Курилюка «Кримінально-правове забезпечення протидії порушенню правил несення прикордонної служби», в якій автор вперше у вітчизняній правовій науці здійснює комплексне дослідження проблем кримінальної відповідальності за порушення правил несення прикордонної служби.

Структура монографії є продуманою, логічною та складається з двох частин і п'яти розділів, у яких автор послідовно досліджує проблемні питання кримінально-правової відповідальності розглядуваного злочину, спираючись на результати

¹ Курилюк Ю.Б. Кримінально-правове забезпечення протидії порушенню правил несення прикордонної служби : монографія / Ю.Б. Курилюк ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.К. Матвійчука. — К. : Дакор, 2013. — 216 с.

попередніх поодиноких та більш загальних досліджень, аналізу законодавчої бази та судової практики в цій сфері, пропонує шляхи вирішення дискусійних аспектів цієї проблеми.

Перша частина монографії присвячена вихідним положенням проблеми кримінальної відповідальності за порушення правил несення прикордонної служби та складається з трьох розділів. У першому з них здійснено ретроспективний аналіз кримінально-правових норм, що встановлювали кримінальну відповідальність за досліджуване діяння та діяли на теренах, окреслених кордонами сучасної України. Історико-правове дослідження кримінальної відповідальності прикордонників у вітчизняній науці здійснюється вперше. Висновки автора ґрунтуються на аналізі великої кількості літературних джерел, що чудово ілюструють зміни, які відбувались в суспільстві щодо досліджуваної проблеми. Завдяки запозиченням з таких джерел, автор насичує роботу «мовою» документів та цитатами, які передають атмосферу певної епохи. На наш погляд, ця частина монографії буде цікавою не тільки з правового аспекту, а й з історичного.

Другий розділ – «Зарубіжний досвід криміналізації порушення правил несення прикордонної служби» – присвячений компаративному аналізу норм, досліджуваного діяння. З цією метою автором проаналізовано 20 кримінальних законів різних країн світу та встановлено, що норма ст. 419 КК України за своїм змістом є оригінальною та не містить аналогів в іноземному законодавстві, а також має деякі свої переваги. Однак також наголошено і на позитивних моментах, що містяться в зарубіжних законодавчих нормах.

У третьому розділі першої частини монографії надано ґрунтовне авторське поняття «злочинного порушення правил несення прикордонної служби», а також розкрито суспільну небезпечність цього діяння, встановлено що воно є доволі поширеним явищем в українському прикордонному відомстві.

Друга частина монографії представлятиме інтерес як для науковців, так і практиків, які спеціалізуються на розслідуванні кримінальних правопорушень, оскільки саме кримінально-правовий характеристичі складу злочину, передбаченого ст. 419 КК України, присвячені четвертий і п'ятий розділи. У цих розділах розкриті об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу досліджуваного злочину, розглянуто проблеми його кримінально-правової кваліфікації, виявлено недоліки чинного кримінального законодавства та запропоновано шляхи їх усунення.

Особливої уваги заслуговує авторський підхід Ю.Б. Курилюка щодо визначення родового об'єкта військових злочинів як суспільних відносин, які охоплюють певну галузь суспільного життя – державну безпеку, а також безпосереднього об'єкта досліджуваного злочину, якою визнано прикордонну безпеку держави.

Ретельному аналізу автором також піддано об'єктивну сторону злочинного порушення правил несення прикордонної служби. Зокрема, детально опрацьовано питання визначення переліку тяжких наслідків, що утворюють склад злочину, передбаченого ст. 419 КК України, а також проаналізовано широкий спектр бланкетності диспозиції цього злочину. Саме ці питання викликають труднощі у теоретиків та практиків під час кваліфікації досліджуваного діяння.

Досить важливим питанням, яке певною мірою розкрито у підрозділі 5.1 рецензованої монографії, є особливий суб'єкт складу розглядуваного злочину – прикордонник (фізична осудна особа), який досяг 18-ти років та призначений зі складу персоналу підрозділу прикордонної служби у прикордонний наряд з охорони державного

кордону або суверенних прав держави в її виключній (морській) економічній зоні, а також отримав наказ на його охорону чи зазначених прав. Крім того, автором виділено вісім обов'язкових ознак, які характеризують суб'єкта, та піддаються детальному теоретичному та законодавчому обґрунтуванню.

Новаторським є підхід автора щодо виключення злочину, передбаченого ст. 419 КК України, з розділу XIX Особливої частини КК України «Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)» та розміщення його до розділу XIV «Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканості державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації». Ця позиція доволі детально обґрунтована та з нею важко не погодитись.

Слід звернути увагу і на те, що під час роботи над монографією автором, окрім праць та результатів наукових досліджень фахівців різних галузей права, широко використовувались матеріали науково-практичних конференцій, публікації в журналах, інших наукових виданнях, а також електронні ресурси мережі Інтернет.

Також доцільно зупинитись на деяких відступах автора від проведеного дослідження, в яких він викладає власну думку з приводу актуальних дискусійних питань, що виникають у сучасній кримінально-правовій науці. Зокрема щодо проблеми суспільної небезпечності злочину, причинного зв'язку, кримінальної відповідальності юридичних осіб тощо. Звісно вони є неспівимими як для молодого науковця, однак, заслуговують на повагу.

Разом з тим, як і в багатьох наукових дослідженнях, в монографії Ю.Б. Курилюка містяться окремі дискусійні та спірні позиції, які автору не вдалось розкрити повною мірою. Зокрема, на нашу думку, потребує більш докладного обґрунтування у межах окремого дослідження проблема широкої бланкетності диспозиції злочину, передбаченого ст. 419 КК України. Також поза увагою автора залишилось питання відмежування цього злочину від інших правопорушень. Однак вказані зауваження мають більшою мірою характер побажань і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та можуть бути враховані її автором в майбутніх наукових дослідженнях.

У цілому монографія Ю.Б. Курилюка «Кримінально-правове забезпечення протидії порушенню правил несення прикордонної служби» є результатом плідного наукового пошуку автора та справляє позитивне враження. Вона буде корисною для учених, студентів (курсантів) та працівників правоохоронних органів, перш за все, прокуратури та суду, а також сприятиме подальшому розв'язанню кримінально-правових та інших проблем, пов'язаних з порушенням правил несення прикордонної служби.

Кухар В.В., к.ю.н., начальник кафедри кримінального права Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, полковник юстиції

